

تصویر ناخوشایند از کارنامه عمرانی!

عبور از حکم برنامه هفتم با کاهش سهم بودجه عمرانی

باوجود هزاران پروژه نیمه تمام، دولت به دنبال نصف کردن سهم بودجه عمرانی در برنامه هفتم است

در طول یک دهه اخیر، هر سال به طور میانگین یک سال به زمان اجرای پروژه‌های عمرانی افزوده شده و براساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، متوسط اجرای پروژه‌های عمرانی هم اکنون به ۱۷ سال رسیده است که در مقایسه با بسیاری از کشور ها تقریباً فاصله دوبرابری دارد. قرار بود در برنامه هفتم توسعه نسبت بودجه عمرانی به بودجه عمومی به ۲۵ درصد افزایش یابد، اما گزارش‌ها حاکی از آن است که دولت به دنبال نصف کردن این سهم است.

■ ■ ■

پروژه‌های عمرانی آیینهای از توان مدیریت منابع و برنامه‌ریزی برای آینده‌اند و طولانی‌شدن روند اجرای آنها تصویر خوشایندی از کارنامه عمرانی کشور به جای نگذاشته است. به رغم اهمیت پیشرفت پروژه‌های عمرانی و نقش آن در رشد اقتصادی، سهم بودجه‌های عمرانی اغلب ناچیز بوده و همان مبالغ نیز با کسری بودجه آب می‌رود و از سهم آن کاسته و در نهایت محقق نمی‌شود؛ دلیل این مسئله نیز مشخص است حذف بودجه عمرانی، همانند تأخیر در پرداخت حقوق و مسائل جاری دولت دردسار نیست و از این رو بخش عمرانی همواره در غربت به سر می‌برد.

در حالی که طبق قانون برنامه هفتم توسعه نسبت بودجه عمرانی به بودجه عمومی کشور باید به ۲۵ درصد افزایش یابد، در پیشنهاد جدید دولت این سهم به حدود ۱۲ درصد کاهش یافته است؛ تصمیمی که به گفته کارشناسان و نمایندگان مجلس مغایر با روح توسعه و تقویت سرمایه‌گذاری در کشور است.

کاهش سهم بودجه عمرانی به معنای تداوم اداره کشور با اتکابه هزینه‌های جاری است، در حالی که قانون‌گذار تأکید داشت باید از هزینه‌های جاری کاسته و بر اعتبارات عمرانی افزوده شود تا چرخ رشد و اشتغال در کشور حرکت کند. کارشناسان هشدار می‌دهند که چنین روندی موجب رکود در پروژه‌های ملی، کاهش ظرفیت اشتغال و افت شاخص‌های توسعه‌ای خواهد شد.

نمایندگان مجلس معتقدند، دولت باید به احکام صریح برنامه هفتم پایبند باشد؛ مجلس نیز موظف است با قدرت در برابر این انحراف بایستد و اجازه ندهد برنامه از ریل اصلی خود خارج شود.

■ **سرنوشت تلخ ۸۰هزار پروژه نیمه تمام**

براساس برآوردهای صورت گرفته، بین ۵۰ تا ۸۰ هزار پروژه نیمه تمام در کشور وجود دارد. یکی از برنامه‌های دولت چهاردهم، اتمام پروژه‌های مهم عمرانی بوده که سال‌ها در حال خاک خوردن است. مقامات دولت بارها اعلام کرده‌اند که قصد شروع پروژه‌ای جدید را نداشته و به دنبال تکمیل پروژه‌های نیمه تمام عمرانی هستند. حالا با درخواست دولت برای کاهش بودجه عمرانی، تحقق این وعده در برنامه هفتم توسعه در ابهام قرار می‌گیرد.

کارشناسان دلایل تأخیر در تکمیل پروژه‌های عمرانی دلایل متعددی را عنوان می‌کنند که مهم‌ترین آن را باید در ساختار ناکارآمد بودجه‌ریزی، ضعف مدیریت و پروکراسی جست‌وجو کرد.

■ **پیامدهای تأخیر در تکمیل پروژه‌های عمرانی**

روند طولانی و فرسایشی تکمیل پروژه‌های عمرانی و زیرساختی، پیامدهای گسترده‌ای از جمله اتلاف منابع محدود مالی و افزایش هزینه‌های تمام شده پروژه‌ها و عقب‌ماندگی زیرساختی را به همراه

دارد. وقتی پروژه‌ای سال‌ها در مرحله ساخت باقی می‌ماند، هزینه‌های آن به دلیل تورم، تغییر قیمت مصالح و افزایش دستمزدها چندبرابر می‌شود. در نتیجه، منابع مالی تخصیص یافته به جای ایجاد ارزش افزوده در پروژه‌های نیمه‌تمام قفل می‌شوند. این وضعیت پرهزوری سرمایه را کاهش داده و مانع از تخصیص مؤثرتر بودجه به طرح‌های جدید می‌شود.

تأخیر در اجرا باعث بازنگری‌های مکرر در طرح، اصلاح قراردادها و پرداخت خسارات به پیمانکاران می‌شود. این روند هزینه تمام‌شده پروژه‌ها را گاه تا چند برابر رقم اولیه افزایش می‌دهد و در نتیجه دولت برای تأمین بودجه ناچار به استقرار یا کاهش هزینه در بخش‌های دیگر می‌شود.

از سوی دیگر، پروژه‌های عمرانی معمولاً زیربنای رشد اقتصادی مناطق هستند و تأخیر در بهره‌برداری از این پروژه‌ها به معنی تداوم کمبود

خدمات عمومی، کاهش جذابیت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و ادامه نابرابری منطقه‌ای است.

■ **ناکارآمدی بودجه‌ریزی و ضعف مدیریت دلایل مهم**

فرسایشی‌شدن پروژه‌ها
پرسش اصلی این است چه دلایلی باعث شده تا راهی را که پروژه‌های عمرانی باید به طور معمول پنج تا شش سال طی کنند اینچنین طولانی می‌شود. کارشناسان، ناکارآمدی بودجه‌ریزی و ضعف مدیریتی را عامل مهم این مسئله عنوان می‌کنند. در سال‌های گذشته پروژه‌های متعددی بدون توجه به منابع مالی پایدار آغاز شده که نتیجه آن انبوهی از طرح‌های نیمه تمام است. از سوی دیگر تعریف پروژه‌ها معمولاً بدون توجه به منافع ملی بوده و وعده تحقق آن اغلب بدون در نظر گرفتن شرایط و به صورت سلیقه‌ای بوده است.

پیچیدگی‌های اداری از دیگر عواملی است که منجر به تأخیر در به



علی بوردهقان / جوان

سرانجام رساندن پروژه‌های عمرانی شده است. استعلام‌های متعدد، مهجوزهای زمان‌بر و اختلافات حقوقی بر سر مالکیت زمین از موانع مهم اجرای پروژه‌ها هستند.

■ **دولت هزینه‌های جاری را کاهش دهد**

هادی قوامی، عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس ضمن تأکید به دولت بر ضرورت اجرای احکام برنامه هفتم توسعه گفت: مهم‌ترین ویژگی بودجه، تبعیت کمی و کیفی از اهداف برنامه است و به‌عنوان مثال در برنامه گفته شده نسبت اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به بودجه عمومی کشور باید به ۲۵ درصد برسد. اکنون اعلام شده که این حکم امکان‌پذیر نیست، یعنی چه امکان‌پذیر نیست؟ دولت باید تلاش کند هزینه‌های جاری را کاهش و هزینه‌های عمرانی و سرمایه‌گذاری را افزایش دهد.

وی با تأکید بر نقش بودجه عمرانی در رشد اقتصادی گفت:

رشد اقتصادی ۸ درصدی که در برنامه هدف‌گذاری شده، بدون سرمایه‌گذاری محقق نمی‌شود و یکی از اصلی‌ترین کانال‌های سرمایه‌گذاری، همین بودجه عمرانی است. اگر دولت نتواند نسبت تملک دارایی سرمایه‌ای را به ۲۵ درصد برساند به‌نوعی کارایی خود را از دست داده و بهتر است کنار برود؛ دولتی که صرفاً بودجه جاری را خرج می‌کند، دولت باری است، نه دولت راهبردی.

■ **مولدسازی دارایی‌های دولت، کلید تکمیل پروژه‌های نیمه‌تمام است**

عضو هیئت رئیسه کمیسیون عمران مجلس با تأکید بر ضرورت استفاده از ظرفیت مولدسازی دارایی‌های دولت گفت: اگر این منابع به صورت واقعی و مؤثر مدیریت شوند، می‌توان پروژه‌های زیرساختی و عمرانی نیمه تمام کشور را به سرانجام رساند.

احمد جباری با بیان اینکه برخی پروژه‌های عمرانی وجود دارد که حدود ۳۰ سال معطل مانده‌اند و بسیاری از این طرح‌ها هنوز تکمیل نشده‌اند، افزود: اگر دستگاه‌های پای کار بیایند و منابع حاصل از مولدسازی دارایی‌ها در مسیر واقعی خود قرار گیرد، می‌توان حجم زیادی از پروژه‌های نیمه تمام را تکمیل و به اقتصاد کشور نیز کمک کرد. متأسفانه برخی وزارتخانه‌ها هنوز جدیت لازم را در این زمینه نشان نمی‌دهند و بهره‌برداری از این ظرفیت به تعویق افتاده است.

■ **ضرورت مشارکت واقعی دولت با مردم**

میشم ظهوریان ایوترابی، نماینده مردم مشهد و کلات در مجلس شورای اسلامی هم ضمن تأکید بر اهمیت مشارکت واقعی دولت با مردم به هدایت اعتبار در نظام بانکی به عنوان یکی از الزامات احیای دولت اشاره کرد و گفت: قابلیت خلق اعتبار در نظام بانکی یکی از مهم‌ترین ظرفیت‌های توسعه کشور است. در کشور‌های پیشرفته مانند آلمان، ژاپن و چین، توانایی خلق و هدایت اعتبار، یکی از محورهای اصلی توسعه اقتصادی و اجرای پروژه‌های کلیدی است. داده‌ها نشان می‌دهد سال گذشته در ایران، در حالی که فقط ۲۵۰ هزار میلیارد تومان به بودجه عمرانی تخصیص یافته بود، نظام بانکی بیش از ۷ هزار و ۶۰۰ هزار میلیارد تومان تسهیلات داده است.

وی افزود: این ظرفیت می‌تواند در خدمت توسعه کشور قرار گرفته و برای پروژه‌های پیشران، ارزآور و اشتغالزای باشد یا صرف در سفته بازی، بازارهای ارز، مسکن و ساخت بناهای تجاری و مال‌سازی شود که الزام احیای هدایت اعتبار ابتدا تقویت نظام فلج تنظیم‌گری بانک مرکزی است تا هدایت اعتبار را ذیل یک برنامه سیاست صنعتی که بخش‌های خاص و دارای مزیت از اقتصاد را هدف‌گذاری می‌کند، احیا کند.

■ **در دسر سازی تعویق اصلاحات ساختاری**

در شرایطی که پروژه‌های عمرانی می‌توانند محرک اشتغال و رشد اقتصادی باشند، تأخیر در اتمام آنها باعث از دست‌رفتن فرصت‌های شغلی، کاهش تقاضای مؤثر در بازار کار و تضعیف بخشی تولید می‌شود. از سوی دیگر، تغییرات مکرر مدیریتی و نبود نظارت مستمر باعث می‌شود مسئولیت‌پذیری در اجرای پروژه‌ها کمرنگ شود. با توجه به این موضوع، ادامه روند طولانی شدن پروژه‌ها، به صلاح و صرفه کشور نبوده و ضرورت اصلاحات اساسی ساختاری در اقتصاد کشور احساس می‌شود؛ بنابراین نباید اصلاحات، بیش از این به تعویق افتد.

فاکتورهای جعلی با «صورتحساب الکترونیک» به تاریخ می‌پیوندند

احمد انارکی، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس و مازیار نوربخش، رئیس کمیسیون تحول، نوآوری و بهره‌وری اتاق بازرگانی تهران

در گفت‌وگو با «جوان» اهمیت استقرار صورتحساب الکترونیک را در سامانه مؤدیان و پایانه‌های فروشگاهی تشریح کردند

یکی از اهمیت‌های هوشمندسازی نظام مالیاتی، تمرکز بر کاهش امکان فرار مالیاتی در بخش فاکتورهای جعلی است. تنها پیش از این، فاکتورهای جعلی به دلیل کاغذی بودن صورتحساب‌ها به صورت کاملاً آزاد امکان‌پذیر بود و در این زمینه هیچ نظارت پیشینی ممکن نبود، ولی با استقرار صورتحساب الکترونیک، امکان پیش‌بینی هر شرکت فراهم شده و به پشتوانه آن از این طریق فرار مالیاتی فاکتورهای جعلی و صوری کاهش چشم‌گیری داشته است.

■ ■ ■

در نظام اقتصادی مدرن، دو مؤلفه اساسی، یعنی پیش‌بینی‌پذیری اقتصاد و رقابت‌پذیری بنگاه‌ها، زیربنای رشد پایدار، جذب سرمایه‌گذاری و ثبات سیاست‌های کلان اقتصادی به شمار می‌روند. بدون این دو عامل، نه بخش خصوصی می‌تواند برای آینده برنامه‌ریزی کند و نه دولت قادر خواهد بود درآمدها و مخارج خود را به شکلی دقیق و کارآمد مدیریت کند. یکی از تحولات بنیادینی که در سال‌های اخیر در نظام اقتصادی و مالیاتی ایران رخ داده و می‌تواند به تحقق این دو هدف منجر شود، استقرار نظام هوشمند مالیاتی مبتنی بر صورتحساب الکترونیک است؛ تحولی که نه تنها در جهت مبارزه با فرار مالیاتی و افزایش شفافیت اقتصادی، بلکه به شکل مستقیم بر پیش‌بینی‌پذیری محیط کسب‌وکار و ارتقای رقابت‌پذیری بنگاه‌های اقتصادی اثر گذار است. در اقتصادهای توسعه‌یافته، عدالت مالیاتی به‌عنوان یکی از شاخص‌های اصلی رقابت‌پذیری در نظر گرفته می‌شود. هنگامی که تمامی فعالان اقتصادی به‌طور برابر مالیات می‌پردازند، فضای رقابت عادلانه شکل می‌گیرد و انگیزه برای فرار مالیاتی با فعالیت در بخش غیررسمی کاهش می‌یابد. در ایران، صورتحساب الکترونیک عملاً گامی مؤثر برای تحقق عدالت مالیاتی است. با تکیه بر صورتحساب الکترونیک و جلوگیری از صدور فاکتورهای جعلی، گام مهمی در زمینه تحقق رقابت‌پذیری و عدالت مالیاتی برداشته شده است.

یکی از اهمیت‌های هوشمندسازی نظام مالیاتی، تمرکز



حال حاضر، مردم معمولاً از جزئیات پرداخت‌های خود آگاه نیستند و این موضوع می‌تواند به عدم شفافیت منجر شود. وی اظهار کرد: یکی از راهکارهای مؤثر در این زمینه، صدور صورتحساب‌های الکترونیک است که اطلاعات دقیق و شفاف از مالیات بر ارزش افزوده را ارائه می‌دهد. این صورتحساب‌ها نه تنها به مصرف‌کنندگان

مکمل می‌کند تا از میزان مالیات پرداختی خود مطلع شوند، بلکه باعث افزایش شفافیت در معاملات نیز می‌شود. با ایجاد یک سیستم شفاف، معاملات غیرواقعی و ساختگی که معمولاً به صورت زیرپله‌ای یا دو دفتری انجام می‌شود، کاهش خواهد یافت.

انارکی بیان کرد: صورتحساب الکترونیک به این معناست که تمامی مراحل ثبت و پردازش اطلاعات مالیاتی به صورت الکترونیکی انجام می‌شود. این روش شفافیت و شفافیت بیشتری در نظام مالیات ایجاد کرده و به حذف معاملات غیرواقعی و شفاف‌سازی فرایند، امکان سوءاستفاده و فرار مالیاتی به حداقل می‌رسد.

وی در پایان خاطر نشان کرد: در نهایت با اجرای این

احمد انارکی، عضو کمیسیون اقتصادی مجلس: صورتحساب الکترونیک به این معناست که تمامی مراحل ثبت و پردازش اطلاعات مالیاتی به صورت الکترونیکی انجام می‌شود. این روش باعث می‌شود هر معامله‌ای که صورت می‌گیرد، به طور خودکار ثبت شده و شفافیت بیشتری در نظام مالیاتی کشور ایجاد شود. با حذف معاملات غیرواقعی و شفاف‌سازی فرآیندها، امکان سوءاستفاده و فرار مالیاتی به حداقل می‌رسد.

■ **پایان بخشیدن به فاکتورهای جعلی شرکت‌های صوری با صورتحساب الکترونیک**

مازیار نوربخش، رئیس کمیسیون تحول، نوآوری و بهره‌وری اتاق بازرگانی تهران نیز درخصوص اقدامات اخیر سازمان امور مالیاتی مبنی بر صدور صورتحساب الکترونیک، ایجاد امکان پرداخت مالیات بر ارزش افزوده پس از تسویه نهایی و اعتبارسنجی شرکت‌ها به منظور جلوگیری از صدور فاکتورهای جعلی اظهار کرد: یکی از گام‌های مهم و کلیدی در زمینه تحقق عدالت مالیاتی، مسئله هوشمندسازی نظام مالیاتی و استقرار صورتحساب الکترونیک است که کمک بزرگی به جلوگیری از فرار مالیاتی شرکت‌های صوری کرده است.

نوربخش با اشاره به این موضوع که معمولاً مالیات بر ارزش افزوده در زمان ارائه کالا و خدمات محاسبه و اخذ می‌شود، تصریح کرد: عرف اینطور است که در زمان فروش کالا یا ارائه خدمات، مالیات بر ارزش افزوده را مؤدی اخذ می‌شود، اما در نظر گرفتن امکان پرداخت مالیاتی نیز تقویت خواهد شد. هوشمندسازی مالیات بر ارزش افزوده می‌تواند به عنوان یک گام اساسی در راستای ایجاد یک نظام مالیاتی عادلانه و کارآمد در کشور مطرح شود.

وی ادامه داد: صدور صورتحساب الکترونیک از یک

طرف به افزایش انضباط در مالیات‌ستانی می‌انجامد و

هزینه‌های دریافت مالیات را برای حاکمیت کاهش می‌دهد و از طرف دیگر، دغدغه‌های مؤدیان را در زمینه نگه‌داری دفاتر مالیاتی و ارائه اظهارنامه از بین می‌برد.

وی ادامه داد: این یک سیاست حمایتی به نفع مؤدیان است و زمان پرداخت مالیات را برای‌شان به تعویق می‌اندازد. این طور اقدامات مثبت ارزیابی می‌شود و در راستای در نظر گرفتن شرایط مؤدیان است.

رئیس کمیسیون تحول، نوآوری و بهره‌وری اتاق بازرگانی تهران خاطرنشان کرد: به تعویق انداختن دریافت مالیات بر ارزش افزوده تا زمان تسویه نهایی اقدام مناسبی در راستای حمایت از مؤدیان است که در نهایت به افزایش گردش سرمایه و نقدینگی در کشور منجر می‌شود. در شرایط فعلی به اجرا گذاشتن اقداماتی مانند امکان پرداخت مالیات بر ارزش افزوده پس از تسویه نهایی کمک‌کننده است.

رئیس کمیسیون تحول، نوآوری و بهره‌وری اتاق بازرگانی تهران خاطرنشان کرد: اعتبارسنجی شرکت‌ها در راستای مقابله با صدور فاکتورهای جعلی می‌تواند کمک‌کننده باشد. این اقدامات باید با دقت بالایی انجام شود تا بتوانند ما را به هدف نهایی که مقابله با فاکتورسازی و فرار مالیاتی است، برساند.

نوربخش گفت: در روش‌های دستی و ممیزمحور مالیات‌ستانی امکان بروز اشتباهات انسانی یا سوءاستفاده‌های احتمالی وجود داشت. در روندهای هوشمند تا حد زیادی جلوی این موارد گرفته می‌شود و به افزایش دقت در مالیات‌ستانی می‌رسیم.

وی ادامه داد: این فرهنگ در کشور در حال شکل‌گیری است که برخاسته از یک وظیفه شهروندی است و باید کشور از محل درآمدهای مالیاتی اداره شود. مؤدیان درخصوص پرداخت مالیات مشکلی ندارند، اما در مورد نحوه اخذ مالیات و اینکه با فرار مالیاتی مقابله شود، حساسیت دارند. وقتی مؤدیان مشاهده کنند که ذیل روش‌های هوشمند مالیات‌ستانی از همگان به عدالت انجام می‌شود، همراهی بیشتری را سازوکارهای مالیاتی کشور خواهند داشت.